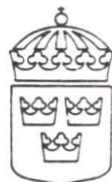

Motion till riksdagen

1990/91:Ub6

av Larz Johansson m.fl. (c)

med anledning av prop. 1990/91:18 Ansvaret för skolan

Mot.
1990/91
Ub6-10

Under en lång följd av år har centerpartiet drivit kravet på en ökad decentralisering inom skolväsendet. Av en sådan decentralisering följer ett ökat kommunalt ansvar för skolan och en klarare ansvarsfördelning mellan de olika beslutsnivåerna. Samtidigt har vi också betonat att skolan är av ett betydande nationellt intresse där regering och riksdag har ett stort ansvar för att garantera en likvärdig utbildningsstandard i hela landet.

I vår kommittémotion om grundskolan och gymnasieskolan i januari skrev vi bl a följande:

Ett ökat kommunalt ansvar måste således kombineras med ekonomiska garantier från statens sida som är så utformade att de utjämnar skillnader i kommunernas förmåga att bära det vidgade ansvaret för skolan.

I samma motion erinrade vi också:

En av grundstenarna i centerpartiets utbildningspolitik är en över hela landet likvärdig utbildningsstandard. Alla barn och ungdomar skall ha rätt till en god utbildning inom rimligt avstånd från hemmet. Denna rättighet gäller alla, oavsett var man bor och oavsett social eller ekonomisk bakgrund. Skolan har därutöver ett särskilt ansvar att med extra insatser stödja dem som har svårigheter i skolan.

Vi kan nu med tillfredsställelse konstatera att regeringen delar dessa grundläggande värderingar och att man är beredd att säkerställa denna rätt till likvärdig utbildning i hela landet genom skollagen. Vi noterar vidare att även regeringen inser att:

En förutsättning för att detta mål skall kunna nås är att alla kommuner har så långt möjligt likvärdiga ekonomiska förutsättningar för verksamheten i skola. (prop. s. 53)

Detta kräver i sin tur ett statsbidragssystem som är rättvist och som tar hänsyn till kommunernas skiftande strukturella och befolkningsmässiga förutsättningar och behov som gör att skolan kostar olika mycket i kommunerna. Men det räcker inte med detta. Det krävs också ett statsbidrag som är tillräckligt omfattande och att staten tar minst samma andel av skolans finansiering som idag så att övergången till ett nytt bidragssystem inte leder till ytterligare kostnadsövervältringar på kommunerna. Mot den bakgrunden är det viktigt att redan inledningsvis slå fast att det är som skall utgöra basen för

beräkningarna i det nya bidragssystemet skall vara budgetåret 1990/91. Vid övergången till det nya bidragssystemet inför budgetåret 1991/92 skall dessutom bidraget räknas upp enligt de angivna principerna för kostnadskompensation inom skelsektorn (skolindex).

Vad som här angivits beträffande basår och kostnadskompensation vid övergången till ett nytt bidragssystem bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Skolplan

Redan vid det första tillfället då riksdagen behandlade centerpartiets förslag om kommunala skolplaner framhöll vi att dessa borde antas av kommunfullmäktige och att detta borde ske årligen. Våra förslag avslogs vid den tidpunkten men riksdagen har senare fattat beslut om att skolplaner skall finnas men att de endast behöver fastställas en gång per mandatperiod. Med den ökade betydelse som nu tillmäts skolplanen, inte minst som underlag för utvärdering, vill vi åter föreslå att skolplanen blir föremål för årliga beslut.

Vi föreslår att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att skolplanen årligen skall fastställas av kommunfullmäktige.

Ett generellt finansiellt stöd till primärkommuner

I detta sammanhang vill vi aktualisera en viktig fråga som hänger samman med landstingens fortsatta huvudmannaskap för vissa utbildningar. Vi delar regeringens uppfattning att landstingens utbildningsorganisation är väl utbyggd och att utbildningen är av god kvalitet. Därför får denna utbildningsorganisation inte äventyras.

När det gäller vårdutbildningarna finns det ett naturligt intresse hos landstingen, som ansvariga för en betydande del av vårdområdet, att medverka till sin egen personalförsörjning. Däremot finns inte samma naturliga samband när det gäller utbildningar inom konsumtions-, jordbruks-, skogsbruks- och trädgårdsområdena, varför dessa utbildningar kräver särskild uppmärksamhet. Utbildningarna inom JST-sektorn är mycket resurskrävande och därmed dyra. Upptagningsområdena är hela län, eller i vissa fall, ännu större områden, varför internatförläggning är nödvändig. Vi är inte nu beredda att föreslå en särlösning för dessa skolor som skulle slå sönder principen om att bidraget skall gå till hemortskommunen, men vi menar att den fortsatta utvecklingen kräver en skärpt uppmärksamhet för att JST-utbildningarna även fortsättningsvis skall ha en tillräcklig omfattning.

Vi kommer senare att föreslå en parlamentarisk uppföljning av hela reformen och JST-sektorn bör därvid ses som ett prioriterat område.

Vad som här anförts om JST-sektorn bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Statens skolor för vuxna

Det generella stödet för vuxenutbildning skall även det gå direkt till hemortskommunen som därefter har det fulla utbildningsansvaret. Detta system tar dock inte hänsyn till de speciella förhållanden som gäller för statens sko-

lor för vuxna i Norrköping och Härnösand. Framför allt vid den senare skolan pågår ett intressant utvecklingsarbete med nya distributionsformer för distansundervisning av vuxna. Denna verksamhet får inte äventyras.

Centerpartiet har i olika sammanhang – senast under allmänna motionstiden i januari – pekat på de möjligheter som nu står till buds för utbildning på distans via modern mediateknik. Vi har därvid föreslagit att ett nationellt program för utveckling av eterburen radio- och TV-teknik liksom de möjligheter som satellittekniken erbjuder skall tas fram. Vi har också framhållit att utvecklingen nu öppnar nya möjligheter för stöd till undervisningen vid svenska skolor i utlandet.

Inom utbildningsradion – UR AB – pågår också ett intressant utvecklingsarbete, och det borde vara naturligt att detta sammanlänkades med arbetet inom SSVH.

Vi föreslår att regeringen återkommer med ett konkret förslag med detta syfte i den kommande budgetpropositionen.

Vad som här har anförts om utveckling av distansundervisning bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Beräkningsmodell – gymnasieskola

Vi noterar med tillfredsställelse att bidraget beräknas med utgångspunkt i antalet 16–19-åringar och med en skyldighet för kommunen att erbjuda alla ungdomar under 20 år en gymnasieutbildning. Därigenom uppfylls ett gammalt centerkrav om en ”totaldimensionerad” gymnasieskola.

I modellen ingår inte några resurser för specialpedagogiska insatser i gymnasieskolan. Detta har i och för sig ingen betydelse för beräkning av den samlade resursens storlek eller dess slutliga användning eftersom hela resurstillskottet disponeras fritt av kommunen men det kan ha en viss betydelse för att markera vikten av att elever med svårigheter får stöd, också i gymnasieskolan. I ett läge då praktiskt taget hela årskullen går vidare från grundskolan till gymnasieskolan kommer behoven av specialpedagogiska insatser att öka. Vi ställer här inget yrkande utan menar att denna fråga främst bör uppmärksammas i lärarutbildningen och i fortbildningen av redan yrkesverksamma lärare.

I statsbidraget kommer även de särskilda medel som nu utgår till försöksverksamheten med treårig yrkesutbildning (ÖGY) att ingå. Däremot sägs inget om hur den fortsatta försöksverksamheten skall finansieras. Vi utgår ifrån att det blir nödvändigt att anvisa särskilda resurser för detta ändamål även de närmast kommande åren fram tills försöksverksamheten kan övergå i permanent treårig gymnasial yrkesutbildning.

Vad som anförts om finansieringen av den fortsatta försöksverksamheten med ÖGY bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Planering m.m. av gymnasieutbildningen

I propositionen föreslås att de nuvarande gymnasierregionerna skall bestå och att utbildningen även i fortsättningen skall bedrivas vid de nuvarande gymnasieorterna såvida inte de i gymnasierregionen ingående kommunerna

kan enas om en förändring. Med denna ordning bibehålls i all huvudsak den statliga etableringskontrollen och den kommunala friheten blir kraftigt be- skuren. Vi delar inte de farhågor som kommit till uttryck i många remissvar om att den gamla organisationen skulle komma att tunnna ut och att elevernas valfrihet skulle begränsas.

Förutsättningarna för en nyetablering av gymnasieutbildningar kommer dock att öka om gymnasieskolans linjestruktur förändras på det sätt som den nyligen genomförda remissomgången ger förhoppningar om. Samtidigt bör man se de positiva möjligheter som det nya bidragssystemet öppnar när det gäller samverkan med den kommunala vuxenutbildningen. En restriktiv in- ställning på denna punkt skulle motverka viktiga delar av syftet med refor- men.

Vi föreslår således att de nuvarande gymnasierregionerna avskaffas och att gymnasieskolor på nya orter skall få etableras. Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Grundläggande lärarutbildning

Under denna rubrik ställer vi inga nya yrkanden men vi vill i sammanhanget erinra om de förslag som centerpartiet tidigare har framfört. Det gäller fram- för allt lärarutbildningens dimensionering och, i vissa fall, dess lokalisering. Det gäller också lärarutbildningarnas forskningsanknytning där vi ställt kon- kreta förslag om undervisningsforskning. Vidare har vi lämnat en rad förslag som alla syftar till att öka rekryteringen till läraryrket. Slutligen har vi krävt en utvärdering av de pågående utbildningarna för att – om så erfordras – göra de korrigeringar som är nödvändiga för att garantera den nationella lik- värdigheten.

Vi återkommer till dessa frågor i annat sammanhang.

Val av skola m.m.

De fristående skolorna utgör för många ett värdefullt alternativ till det of- fentliga skolväsendet. Trots detta har omfattningen av dessa skolor varit re- lativt blygsam i vårt land. Den främsta orsaken till detta står att finna i den restriktiva hållning som visats när det gäller att bevilja nya skolor statsbidrag och det nuvarande bidragets ringa omfattning.

Centerpartiet menar att skolor med alternativ pedagogik som verkar inom de kriterier som lagts fast av riksdagen bör ges en mer generös behandling i bidragshänseende.

Statsbidrag till de fristående skolorna tillkom i sin nuvarande utformning redan 1982. Under de senaste åren har vi från centerpartiets sida hävdat att tiden är mogen för en revidering av nu gällande regler. I vår kommittémotion i januari skrev vi bl.a. följande:

I annat sammanhang har vi föreslagit ett helt nytt statsbidragssystem för grundskolan. Med de förändringar och förenklingar som vi där föreslagit blir det fullt möjligt att föra över de fristående skolorna till samma statsbidrags- system som gäller för det allmänna skolväsendet. Då får också de fristående skolorna möjlighet att verka på likvärdiga ekonomiska villkor.

Nu föreligger förslag om ett sådant förenklat system och vi ser det som fullt

logiskt att överlåta besluten om godkännande av fristående skolor och frågan om bidrag i sin helhet att avgöras av kommunerna.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Mot. 1990/91
Ub6

Den statliga skoladministrationen

Vi accepterar regeringens förslag att skolöverstyrelsen, länskolnämnderna och fortbildningsnämnderna avvecklas och att deras arbetsuppgifter i tillämpliga delar övertas av det nya skolverket. Däremot kan vi inte ställa oss bakom förslaget att bilda sex regionala enheter som placeras vid vissa länsstyrelser för att där underställas respektive landshövding. Förutom en rad praktiska och pedagogiska invändningar torde man också kunna ifrågasätta förslaget ur konstitutionell synpunkt.

Samtliga länsstyrelser kommer även i fortsättningen att ha vissa uppgifter när det gäller de delar av utbildningsplaneringen som har betydelse för den regionala utvecklingen. För det ändamålet bör det vid varje länsstyrelse finnas en länsexpert – med utbildningsfrågor som ansvarsområde – ingående i den samordnade länsförvaltningen.

Inom det nyinrättade skolverket bör det finnas en fältorganisation med ett antal tjänstemän/inspektörer som är anställda direkt vid verket men med huvuddelen av sina arbetsuppgifter förlagda regionalt/lokalt. Med en sådan ordning krävs det ingen särskild regional organisation. Samtliga dessa tjänster i fältorganisationen bör inrättas med tidsbegränsade förordnanden för att ge möjlighet att ständigt tillföra organisationen ny kompetens och aktuella erfarenheter från utbildningsväsendet.

Vad som här anförs om skolverkets organisation bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Skolverkets lokalisering

Riksdagen har tidigare uttalat att nya verk och myndigheter bör lokaliseras utanför Stockholmsområdet. Vid en sådan utlokalisering bör man väga in såväl regionalpolitiska som arbetsmarknadspolitiska aspekter samtidigt som man ser till att verket ges goda förutsättningar att fullfölja sina arbetsuppgifter. Med den utveckling som under senare år ägt rum inom tele- och datakommunikationsområdet finns dessa förutsättningar i praktiskt taget hela landet.

Mot denna bakgrund finner vi, vid en samlad bedömning, att Härnösand är en lämplig lokaliseringsort för det nya skolverket.

Vad som här anförs om skolverkets lokalisering till Härnösand bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Förenkla den kommunala skoladministrationen

Det nya statsbidragssystemet för skolan innebär att den statliga skoladministrationen kan minskas och förenklas mycket kraftigt. Enligt vår bedömning bör det också vara möjligt att genomföra en betydande förenkling också av den kommunala skoladministrationen. Var och en av Sveriges kommuner har för närvarande ett flertal personer bundna i arbete som betingas av för-

beredelser eller uppföljning av statsbidragsansökningar. Genom det nya systemet kan varje kommun få besked om sitt statsbidrag genom en samlad enkel datakörning på skolverket.

Det är nu angeläget att de administrativa rationaliseringar som det nya statsbidraget möjliggör hämtas hem också på det kommunala planet. Det är särskilt viktigt att man i kommunerna nu eftersträvar att konstruera enkla fördelningsnycklar när pengarna skall slussas ut till kommundelar, rektorsområden och skolenheter. Det skulle exempelvis vara olyckligt om det gamla administrativt betungande statsbidragssystemet överlever som inomkommunalt fördelningssystem i tillämpliga delar. Det bör bli en betydelsefull uppgift för det nya skolverket att i samverkan med Svenska Kommunförbundet genom tips och erfarenhetsförmedling medverka till att kommunerna snabbt kan ta till vara möjligheterna att förenkla den kommunala skoladministrationen.

Ett statligt institut för handikappfrågor

Vi avstyrker förslaget om inrättandet av ett särskilt institut med de arbetsuppgifter som redovisats i propositionen. Vi föreslår i stället att denna verksamhet blir en del i det nya skolverket. Därigenom handlar man i enlighet med samhällets uttalade mål om normalisering och integrering av handikappade. Ett särskilt institut för handikappfrågor skulle verka i motsatt riktning. Skall vi få en skola för alla måste skolverket ha lika stort ansvar för handikappade elever som för övriga elever.

Detta bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

En parlamentarisk uppföljning

Den nu föreliggande propositionen om ansvaret för skolan innehåller en rad förslag om långtgående förändringar inom skolväsendet. En del av dessa förslag är av den karaktären att det är svårt att fullt ut förutsäga alla konsekvenser av förändringarna. I vår motion har vi fäst uppmärksamheten på några områden som kan komma att påverkas på ett icke önskvärt sätt. Dit hör t ex gymnasieskolans JST-utbildningar.

För att hålla en hög beredskap att snabbt kunna vidta erforderliga förändringar om negativa effekter skulle uppstå bör genomförandet av det nya bidragssystemet, och därmed sammanhängande beslut, följas av en parlamentariskt sammansatt kommitté. Denna kommitté bör ges sådana direktiv att den fortlöpande kan redovisa sina intryck och lägga förslag om förändringar i systemet. Kommittén bör tillsättas snarast efter det kommande riksdagsbeslutet för att också kunna följa förberedelserna och informationsinsatserna inför genomförandet.

Vad som här har anförts om en parlamentarisk uppföljningskommitté bör riksdagen som sin mening ge regeringen till känna.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i mo-

tionen anförts om 1990/91 som basår för beräkningarna av det nya statsbidraget samt uppräknig med skolindex inför budgetåret 1991/92,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om årlig fastställelse av skolplan i kommunfullmäktige,

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om uppföljning av utvecklingen för JST-utbildningarna,

4. att riksdagen hos regeringen begär förslag om sammanlänkning av utvecklingsarbetet vid utbildningsradion och statens skolor för vuxna i Härnösand,

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utveckling av distansundervisning,

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om finansiering av den fortsatta försöksverksamheten med ÖGY,

7. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om avskaffande av gymnasiregioner och nyetablering av gymnasieskolor på nya orter,

8. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om överlåtande av godkännande- och bidragsbeslut ifråga om fristående skolor i sin helhet till kommunerna,

9. att riksdagen avslår propositionens förslag att bilda sex regionala enheter för skoladministrationen,

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om organisation av fältorganisation för det nya skolverket,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om lokalisering av det nya skolverket till Härnösand,

12. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om tillsättande av en parlamentarisk kommitté för att följa genomförandet av det nya statsbidragssystemet.

Stockholm den 24 oktober 1990

Larz Johansson (c)

Marianne Jönsson (c)

Görel Thurdin (c)

Rune Backlund (c)

Marianne Andersson (c)

i Vårgårda

Jan Hyttring (c)

Stina Eliasson (c)

Pär Granstedt (c)

Mot. 1990/91
Ub6